

Da svjetlo bi vidljivim postalo
(Poezija dvanaest norveških pjesnika)

Nakladnik
Fidipid Zagreb

Biblioteka prijevodne književnosti
Knjiga 1

Za nakladnika
Slobodan Delalić

Urednici
Tonko Maroević
Diana Burazer

Design omota
Elvis Duspara

Layout i grafička priprema
Fidipid Zagreb

Photo na omotu
Tješimir Marić

Tisak
Sklad boja Zagreb

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica – Zagreb

UDK 821.113.5-1=163.42(82)
821.113.5.09*18/19*

DELALIĆ, Munib

Da bi svjetlo vidljivim postalo :
(poezija dvanaest norveških pjesnika) /
priredio, s norveškog preveo, i eseje o
pjesnicima napisao Munib Delalić. – Zagreb
: Fidipid, 2004. – (Biblioteka prijevodne
književnosti ; knj. 1)

ISBN 953-99842-0-3

I. Norveški pjesnici - - 19.-20. st.

441029057

ISBN 953-99842-0-3

© Za prijevod Munib Delalić 2004

Printed in Croatia 2004

DA SVJETLO BI VIDLJIVIM POSTALO

(Poezija dvanaest norveških pjesnika)

Priredio, s norveškoga preveo, i eseje o pjesnicima
napisao Munib Delalić

Josipu Tabaku posvećeno

K A Z A L O

Umjesto predgovora	15
--------------------------	----

I

Sigbjørn Obstfelder

Prijatelji	19
Gledam	21
Bezimena	22
Svaki stvor uzdiše	23
Može li ogledalo govoriti?	26
Nocturne	27
Zaustavi svoju svirku!	27
Dan	28
Kad se jednom oženim	30
Žena	31
Grad	32
<i>"Tako je čudno ovdje..."</i> (esej o poeziji Sigbjørna Obstfeldera)	34

Ernst Orvil

Kratki susret	37
Dijalog	38
Bijeli golub	38
Razgovor o grijehu	39
Simboli	39
Sram	40
Šalu na stranu	41
Relativnost	42
Teško jezero	42
Dijalog	43
Tajna	43
Identitet	44

Postojanje	44
Annina molba	45
Postojanje	45
Jedinstvo	46
Žalost	46
Pjesma	47
Lica u tramvaju	47
Oluja	48
<i>”Nikad nijedna igra nije obična...”</i> (esej o poeziji Ernsta Orvila)	49

Inger Hagerup

Ta sam pjesma	51
Ruke	51
Vjerujem	52
Aust – Vågøy	53
Tren	53
Emily Dickinson	54
Prva opomena	55
Dva jezika	56
O, ti ljubičasti jutarnji sati	56
Tajno čudo	57
Sve mi je tako blizu	58
Strofa s vjetrom	59
Detalj nevidljivog novembarskog krajolika	59
Mrav	60
Kukavica	61
Sretoh jednom jednog čovjeka	61
<i>”Dva jezika ima moje srce...”</i> (esej o poeziji Inger Hagerup)	62

Olav H. Hauge

Crni križevi	65
Pod ponorom	65

Puževa kućica	66
Još ima vremena	67
Zlatni pijetao	68
Opet pjeva	68
Ne dođi s cijelom istinom	69
Razmaknuh zastor	69
Riječ	70
Susret rijeka	70
I bio sam žalost	71
Vjetar si bila	71
Kosa	72
Malj	72
Pila	72
Danas sam vidio	73
To je taj san	73
William Blake	74
Prosinački mjesec 1969.	74
Nova godina 1970.	75
Usamljeni bor	75
Paul Celan	75
Kad dođe kraj	76
<i>”Sad gradim u najbližem stablu...”</i>	
(esej o poeziji Olava H. Hauga)	77
Claes Gill	
Lijepi ganutljivi glasi	81
Marija	81
Pjesnik hvali Deirdrinu i Naisijevu	
ljubav i govori o svom strahu	83
Rapsodija nad propalim životom	84
Europa	84
Iz života jednoga slijepca	85
Kamen za toranj (I – IV)	87

Riječ	91
Mladost što bježi	92
<i>"...gdje duh će u pismu na vodi bjesnjeti."</i> (esej o poeziji Claesa Gilla)	93
Hans Børli	
Čelik	97
Snijeg	98
Jesenja večer	99
Za ruku me, dijete, uzmi!	100
Jesi li slušao rijeke noću?	100
Mrtvi	101
Državni grb	102
Putokazi	102
Louis Armstrong	103
U šumi života	104
Ne koristi	105
Stvoritelj	105
Jutro	106
Blizina	106
Granični čovjek	107
Poezija	108
Sjena	109
Egzodus	110
Pjesnik	111
More i šuma	112
Čežnja	112
Riječi za mene sama	113
Pisati pjesme	113
Male varde od riječi	114
Srnina prsna kost	115
<i>"Ushtjedneš li ispričati riječima..."</i> (esej o poeziji Hansa Børlija)	116

II

Inger Elisabeth Hansen

Meduzin traktat o zmijskom jeziku (I – IV)	121
Ovdje s psom	123
Visoka i niska majka	124
Što je tvoj voljeni u odnosu na voljene drugih?	124
Sonet, nedovršen	125
Nebo (Bosna)	126
Ispred kuće me uslikaj	126
Konj, nebu okrenut, ruši se iz sebe sama poput bezdomne činjenice	127
Putovnica u šumi nije čovjeku nalik	128
Izravni prijenos, ili onaj koji ne broji, biva izbrojan	128
Provincijalac	129
Smijeh s jedne i s druge strane	129
Vrata	130
Ponad svojeg vlastitog obzora potrebe zalaziš, poput sunca	130
Mučak (Vlada pada se u snu pušta)	131
Vlada je sanjala da Vlada ima srce (koje je neprijatelj utemeljio)	132
Hamlet viri (ispitivanje, zvanično)	132
(Lutalica ovdje luta...)	133
(O uspomena ma stoji napisano...)	133
<i>”Ne srušiti se iz sebe samih poput bezdomne činjenice.”</i> (esej o poeziji Inger Elisabeth Hansen)	135

Cecilie Løveid

Književnica jaše sa štitom i oklopom	137
Vidim svoju majku na tropskom suncu	137

Majka	138
Pjesma	139
Nježno staklo	139
Pokraj bujnoga vrta	140
Poljubac	141
Da je svijet bio dovoljno velik a mi imali sve vrijeme (I – V)	142
Dijalog	144
Zabranjeni muzej pod stolom	144
Raž	144
Štimatelj glasovira	145
Madame Curie (I – II)	147
Dinamična harmonija i univerzalno značenje rata	148
Salome	149
Ime konja	149
Madonna u zasječenu sedlu	150
Na plaži ispod zgrade	151
Čuvar muzeja	152
<i>"Radije nešto poput sloma..."</i> (esej o poeziji Cecilie Løveid)	153
 Øyvind Berg	
(Ne, ja ne pišem...)	155
(Bore straha su uspravne...)	155
(Mašta, stupidna mesarska sjekira...)	155
Vidim crna djevojka s ružičastim...	156
(Neki Luther...)	156
(Ljudi govore o dijaloškim romanima...)	157
(Tišina se potpisuje)	157
(Gromovo gnijezdo)	158
(Djevojke s katuna)	158
(Što je ministar rekao)	159

Vitka djevojka	159
(moćnici reda pričaju o političkom pjesništvu...)	160
(neki gringo s Chaplin/Hitlerovim brkovima...)	160
(u zimsko doba nastaje drukčiji izvanučni život...)	161
Kromosomska kovrča	161
Onaj koji umire usred života	162
Nikad pametan čovjek nema težak dan,	162
Posljednja isporuka	163
Prema T. S. Eliotu	163
U paternosteru	164
<i>"Pišeš malo nečisto?/ Ne. Čistota je apsolutna."</i>	
(esej o poeziji Øyvinda Berga)	165

III

Tone Hødnebø

(Pionirska se zemlja...)	169
(Nebo je elektrana...)	169
(Ruka skrivena u ruci...)	169
Točka	170
Mali princ	171
U osi svijeta	171
Globus	172
(ZA SVE ima posve izmijenjena staza...)	172
(ZGRADA SE NAKRIVLJUJE poput broda...)	173
(HOĆE LI TE MRTVI naučiti kako rijeka teče...)	174
(O LJUBAVI, ostani u mom srcu...)	174
(KOR)	175
(VRAPCI se skupljaju...)	176
(JER SVE je u zaboravu...)	176

Steinar Opstad

Svrakino gnijezdo na večernjem suncu, gori	178
(Nastaje šara u prašini...)	178

(Čovjek baci samo jedno sjeme...)	179
(Nisam prorok a ni pisac...)	179
(Grmlje parka šapće i šušti uvečer...)	180
Dvoje među drvećem	181
(Oženjen sam prstom i na njemu prstenom...)	182
Ono što postoji, postoji	182
Priča	183
(Čitam romane zbog života...)	184
Odsinjavanje 2	184
Povijest	185
Moćni	186
Iz knjige majčinstva	187
Mali prorok	188

Markus Midré

(teorija o tisuću sjena)	189
(tisućuijedan, tisućuidva...)	189
(ožujak. raniji stadij bez znanja...)	189
(stojiš u majčinoj cvjetnoj lijehi...)	190
(pisali smo jedno drugom...)	190
(uvodimo novi jezik ...)	191
(paradigme teku u krvi...)	191
(prevaziđena sam, kazala si, ...)	191
(odjeća u kojoj odjeven hodim...)	192
(pišem siječanj...)	192
(rekao sam istinu iako...)	193
(zaboravio sam kako se zovem)	193
(dvanaesti je veljače)	194
<i>"...istina je došla kao pjesma..."</i>	
(esej o novijem norveškom pjesništvu)	195
Bilješke o pjesnicima	201

UMJESTO PREDGOVORA

Zašto dvanaest pjesnika na jednom mjestu, u jednoj knjizi?

Iako se svaki odgovor, ma kako izgledao razložnim, može dovesti na rub sumnjivosti, meni se jednostavno učinilo da bi bilo zanimljivim imati, na jednom mjestu, u jednoj knjizi, i to u što je moguće obuhvatnijem i reprezentativnijem izboru, one čije je poetsko slovo nedvojbeno izravno utjecalo i utječe na poetski sustav vrijednosti jedne književnosti, u ovom slučaju norveške. Napraviti, dakle, jednu malu antologiju poezije, u kojoj je najstariji zastupljeni pjesnik umro 1900, a najmlađi se rodio 1975. Zašto da ne?

Tako su tu, skupa, Sigbjørn Obstfelder, prvi moderni norveški i skandinavski pjesnik, potom Ernst Orvil, Inger Hagerup, Olav H. Hauge, Claes Gill, i Hans Børli, sve odreda velika imena norveškoga pjesništva čije je poetsko djelo u dobroj mjeri obilježilo norvešku poeziju druge polovice 20. stoljeća. Tu su i oni koji predstavljaju tzv. srednju generaciju, Inger Elisabeth Hansen, Cecilie Løveid, Øyvind Berg, kao i oni mladi Tone Hødnebo, Steinar Opstad, i Markus Midré, autori čiji se pjesnički napor posve znakovito uklapa u sve ono što se podrazumijeva pod pojmom "pjesničkog modernizma" i koji danas važe i za najreprezentativnije predstavnike svoje generacije.

A ako mi odgovor i nije posve odgovorio postavljenom upitu, nadam se, ipak, da će čitatelj doći na svoje, a što bi, u krajnjem slučaju, poništilo sve odgovore, a i sve upite, kako one razložne, tako i one druge. Jer i kad sve prestaje, i prestane, javi li se i jedan jedini razlog, pa i onaj najmanji, počinje pjesma. Možda upravo ova:

Kad topovi tutnje
u Rakku,

leptir se premješta
na novi cvijet.

Ili s leptirove strane
videno: Kad leptir se
na novi cvijet premješta,
topovi tutnje u Rakku.

Treba li reći da je naslov pjesme *Relativnost?*

Priredivač

I

PRIJATELJI

Samo mala pjesma o tebi i o meni,
ili o danima, koji su prošli,
o noćima, –
soba s umiljatim sutonom,
lampa, – indijski budha, –
Jacobsenova bista u sunčanu uglu,
Wagnerov portret!

Sjedili smo skupa u oblacima dima,
sanjali skupa o životu.
Bogatija duša, koja budućnost robi,
tvrdio sam ja,
radosnije srce, topliji puls,
tvrdio si ti.

Shvatio si kakav
sam bio, da, kakav sam bio ja,
ne da moja krv je mogla šumjeti,
već listovi moje duše,
o, moje duše listovi da mogli su uvenuti.

I sjedili smo u oblacima dima
i tako veliki, lijepi privid, –
privid,
čudo životno!

Život!

Jedna na beskrajnim putima povijena zraka,
kroz sva bića, kroz planet svaki,

beskrajna, – zvučna – , ognjena spirala, –
čiji početak ne možemo vidjeti,
a ni kraj,
u kojoj duh žubori,
s koje sunce kaplje,
– sunce u svjetlosnom moru, sunce u moru misli, –
beskrajna, – zvučna – , ognjena spirala,
iz hladnog, iz praznog,
ka toplijem,
ka najtoplijem,
k Bogu –
i Svjetlu!

Sfere se okreću, valovi dršću,
– onamo, gdje jedno *je*,
gdje drugo *je bilo*, –
životne ćelije lebde,
u mrak tonu, k svjetlu se uzdižu,
životne ćelije lebde,
uzdižu se,
tonu.

Da, noći su bile duge i svijetle.
Tako je mnogo bilo za govoriti,
tako mnogo lijepoga –
sunčani žar, kojeg žudjesmo,
žene, za koje krv htjedosmo žrtvovati.
Noći su bile tako duge i svijetle!

Ali more i vrijeme nas razdvojiše,
a Zapadne noći su tamne.
Koliko puta, kad god se usudim i sjetim se
toga, kao da se pokreće u pustoj sobi hotela:

Crte lica lutaju u sunčanom uglu,
Jacobsenove,
Budha iz mraka izlazi...

Vjeruješ li *ti*,
vjeruješ li, da prijatelji se sretnu na planetima novim?

GLE DAM

Gledam bijelo nebo,
i sinje oblake,
gledam sunce krvavo.

Ovo je dakle svijet.
Ovo je dakle planeta dom.

Jedna kišna kap!

Gledam visoke kuće,
na tisuće prozora,
crkveni toranj u daljini.

Ovo je dakle zemlja.
Ovo je dakle ljudi dom.

Sinji se oblaci skupljaju. Sunce nestaje.

Gledam lijepo obučenu gospodu,
i nasmijane dame,
toptave gledam ate.

I kako sinji oblaci teščaju.

Gledam, gledam...

Kao da sam na pogrešni planet došao!

Tako je čudno ovdje...

BEZIMENA

Magleni se mrak spušta na drveće, na travu,
lišće je bez boje, trava bez zelenila.

Mlaz svjetiljke žute su zjene mraka –
žute zjene, što tako se čudno šire.

Nikoga nema, nikog da se nasmije
ili u parku da uzdahne.

Kašljem. Moj kašalj kao utvarin zvuči.

Idem. Moji koraci na utvarine sličje.

Ali, u najmračnijem kutku parka, gdje
svjetiljka ne gori, među drvećem sakrivena
na usamljenoj klupi bludnica sjedi.

Na blijedim joj je obrazima veo, veo crni –
iza crnoga vela su oči, koje čudno sjaje.

Sjetna me, noćna radost obuzela, sretnuvši
u mraku, u gluhoj noći, čovjeka.

Tiho sam sjeo, polako pomaknuo veo,
oči primakao njenim, dušu svoju njenoj.

Nekoliko se listova bešumno spustilo.

Oprezno sam uho na njeno srce stavio...

I u plač briznuo, i plakao u hladne joj ruke,
plakao i plakao, dugo, a da nisam znao zašto.

Nije me odgurnula.
Nježno mi je obrisala oči.
Uhvatio sam ruke njene u strahotnu trenu
i molio je da me sakrije, sakrije, sakrije...

Magleni se mrak spušta na drveće, na duše.
Bez boje je lišće, bez zelenila trava.
Bešumno se u magli listovi crni spuštaju,
i tamom sakrivena na usamljenoj klupi bezimena sjedi,
na prsima vrelim uplakano lice sakriva.
Nježne ruke kriju plašne oči,
i nitko osim Boga ne čuje njegov bolni jecaj,
i nitko osim Boga ne čuje njezin utješni šapat.

SVAKI STVOR UZDIŠE

Svaki stvor uzdiše.

Drhtavo pita.
Valovito šapće.

Ptice skupa jadikuju,
jedna drugoj čitaju oči.

Sa zapada
vjetar tako teško vesla,

s istoka
udara puls mora.

Stvorenje pati.

Cvjetovi kraj nogu bora
to ne razumiju.

Potok i rijeka
jure – kamo?

Čovjek susreće čovjeka:
Tko si ti?

Žene se poradaju
i umiru.

*

Gdje puti se susreću,
bijeli stoji križ
s velom
”krvavih kaplji”.

Tamo je žena na koljenima.

– Bijeli križu!
Što je to voljeti?

Upitao sam tučak ivanjskog cvijeta
dok sunce je padalo.
Upitao sam jezerske vale.

Sjedio sam pod stablom kukavice
pred ponoć.
Zapjevala je sjetno o nevolji i odletjela.

Ušao sam duboko u gustu šumu
i do starca, sijedog brahmana došao.

Bio je tako mudar.
Brada mu je bijela bila.

– ”Ljubav – nju ne zna nitko.
Čežnja – nju znaju svi.”

Noge su mi ranjave.
Oko umorno.
Srce tako teško.

Bijeli križu,
zašto su ti suze krvave?
Je li ljubav umrla?

*

Tad plodom prokapa s krvave žâli,
tad iscvjeta s tamnih cvjetova,
i dragost zašumi s tajnih izvora,
i zažubori i zapjeni potokom i rijekom,
i rasu se i sljubi i svodopadi i buknu:

”Sve dosad, sve dosad, sve dosad.”

Sa zapada
zašumi krilni udar bure,
s istoka
se začu dah valovita mora
na sjajnoj zraci!

– Svaki je stvor ushićen!
Zemlja je bremenita!

i ljubav, ona stiže,
stiže
s ljetom,
na sjajnoj zruci,
stiže s boli,
s milinom svijeta!

(1890)

MOŽE LI OGLEDALO GOVORITI?

Može li ogledalo govoriti?

Da, ogledalo može govoriti!

Svako će te jutro ono pogledati,
ispitivački,
gledati te dubokim, pametnim okom,
– tvojim vlastitim!
pozdraviti te toplim, modrim pogledom:
Jesi li čist?
Vjeran li si?